

Start i dag för en ny, annorlunda reseserie:

FÖR SNART femton år sedan mördade man en halv miljon kommunister, länge hade man flest politiska fångar i världen – och snart har samma generaler dödat en fjärdedel av befolkningen på Öst-Timor.

VAD ÄR det för ett land, Indonesien? På utlandssidorna finns det inte. Men på Skansen finns Java-

apor och reseannonserna lockar med Bali. Och regimen erbjuder råvaror – bl a olja, kol, nickel, järn och bauxit – och billig arbetskraft. Svensk vapenindustri, Volvo m fl ser växande marknader.

MEN VAD ser en vanlig besökare bland örikets c:a 140 miljoner invånare? Vad döljer sig bakom bilderna? Följ med till det "expansiva Sydostasien"...

INDONESISK RESA 1

Här väntar Volvo på det stora lyftet...

Är detta början på kulturchocken? tänker vi då Lufthansa vänder ändan åt slummen vid startbanan i Bombay, släpper en reafjärt över karna och för oss vidare mot Jakarta.

Nej, chocken blir istället att Indonesien så småningom finns där. Att Jakartas sex, sju miljoner existerar. Trots att vi i Sverige nästan aldrig hör något om det råvarurika men fattiga landet som är världens femte folkrikaste.

Kontrasterna är hårdsmälta som den kryddade maten. På det blankpolerade sammanträdesbordet makas papperen undan. Vi serveras lunch. Från teknokraterna på planeringsministeriet skjutsas vi för att betitta det gåtfulla – alldeles inhemska – båtfolket; som ännu seglar sina fraktskutor mellan öarna. Nästgårds har Volvo slagit läger. Här görs statusbilden till, säger studenterna, "the Volvo generation". Inte båtmotorer till fattigt men exotiskt sjöfolk.

ANGENÄMT – FÖR DEM SOM HAR RÅD

Volvo väntar på det stora lyftet. I Jakarta har bilarna redan tagit över. Det är snart lika farligt att vistas i den förorenade fuktvarma luften som att åka cykeltaxi, betjak. Över slummen, dånar moderniseringen från motorvägarna. Ändå är verkligheten angenäm

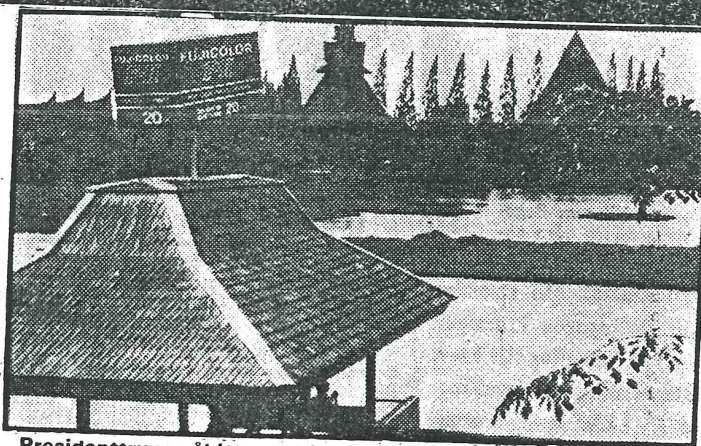
om man har råd att åka luftkonditionerad limousin till likaledes avkylda varuhus, svepa upp till de svala bergen under veckosluten (snart kan man pendla på ny motorväg) eller roa sig innanför vallgravarna till nöjesparadiset Ancol, där muslimerna har överseende med prostitutionen.

Vill man inte åka ut på landsbygden kan man bese skenet på ett vulgärt Indonesien i miniatyr. Presidentustrun lät bygga "museet" på några år. Bland rekonstruktionerna trängs inga fattiga. Studenterna som protesterade mot det dyrbara plagiatet tillhör inte heller interiören. Vyerna inramas av Fuji-reklam.

En bit bort ligger brunnen där några högergeneraler kastades ned hösten 65. En annan general, med informationer och ambitioner skyllde mordet på kommunisterna och tog över. Anti-imperialismen och Sukarno störtades. Dätidens tredje största kommunistparti krossades. Hundratusentals mördades. Åtskilliga tusen siter fortfarande i förvar. Det var, sade Times, "the west's best news for years in Asia".

Nu har det gått nästan femton år. Överallt hänger tavlor av en president och en vice-president; en general Suharto och en avfälld trotskist Malik. Vi ställer vår vanliga fråga: Hur står det till med Indonesien idag då? De inte bara tiger. De ler också.

Hans och Greta Varg

Presidenttruns påhitt: en vulgär miniatyr av Indonesien inramad av färgfilm-reklam

INDONESISK RESA/2

GLADA AV SLUMMEN

Killarna med öppna händer vid entrén till Jakartas NK, Sarinah, ler glatt då vi ställer in kameran. Men när bländaren äntligen stämmer fylls objektivet av något rullande och glänsande. Som skrämde möss flyr de små tiggarna in bland redan parkerade Mercedes och Volvo.

Blekt folk går inte i Jakarta. Vi kallar på en "Blue Bird", från taxibolaget som rekommenderas på flygplatsen. Ägt av armén, vars generaler vill vara självförsörjande. Kanske vår chaufför är en extraknäckande knekt.

Lika bra att åka hem till tiggarna. Till slummen.

Där blir vi glada. Inte av att se dessa väldiga sophögar, som fattigfolket ofta ockuperar och ständigt riskerar att köras bort från. Utan av att märka att de inte är mänskliga sophögar.

Man slåss mot det bokstavligen smutsiga förtrycket. Snor el till karkarna. Samlar ihop avfallet. Ställer skorna utanför dörren. Bär rena kläder på tvättade kroppar.

Visst är vattnet förorenat och avloppen verkar obefintliga. Ofta tvingas man tvätta sig i floder med avlopp och latriner. En av dem

flyter bakom ett gammalt fängelse för kvinnliga politiska fångar. Snart femton år av extrem repression. Men apatin håller man stäng-

Ständigt fler av landsbygdens fattiga drar in till Jakarta. Arbetslösheten blir allt värre. Produktiv verksamhet tillhör sällsyntheterna. Jobben i de nya industriområdena är hänfullt få. Kampen för överlevnad blir följaktligen individuell, på gator och torg.

ANARKI OCH BYRÅKRATI

De finns överallt — gatuförsäljarna, reparatörerna, cykeltaxiförarna, de som dirigerar bilar som ska parkera. Tesen om de fat-

tigas brist på ekonomiska initiativ blir löjlig.

Knappast någon vill det som sker i Indonesien. Men de fattigas vilja räcker inte. Inte ens de mäktiga kan förändra värst mycket. De kontrollerar inte vad som sker individuellt, oplanerat. Statskapitalismen är nog mäktig. Men vem styr den? Den fungerar lika anarkistiskt som samhället i övrigt. Och därtill byråkratiskt.

Allt detta kan vi se. men för att upptäcka orsakerna — den underutvecklade kapitalismens rörelselagar — beger vi oss ut på landsbygden. Där, bland sjuttio eller åttio procent av befolkningen, sker fortfarande merparten av produktionen, den begynnande industrialiseringen till trots.

Hans och Greta Varg

INDONESISK RESA/3

SANDEN RINNER BORT

Vägarna från Jakarta byggs breda. Moderniseringen ska spridas. Istället trängs landsbygdens utstötta på väg in till staden. Här slutar urbaniseringen att vara något abstrakt. Här ser man den.

Hur ser det ut i byarna de lämnar? Vi når hjulspår som håller på att bli vägar igen efter regnperioden. Till Jakarta är det bara några mil och en järnväg. Men i en av byarna träffar vi små barn som — helt riktigt — tror att kameror är skjutvapen och som aldrig har sett vita.

I centralorten slår vi följe med några småkillar. De driver ner bufflar till floden. För att skrubba dem rena. En fröjd för kameran.

Längre ut dyker vuxna män. Med händerna hämtar de upp sand till lastbilsflak som far bort.

Ingen äger sanden. Men ett fåtal äger makten att göra affär av den. Några gör lite profit. Några fler får jobb. Men byns rikedom forslas bort. Så några nya jobb blir det inte av sanden.

Bufflarna drivs upp till bete under nyplanterade gummiträd. Mogna träd lämnar föga ljus åt grönska. I trakten bor sju hundra personer i varje ruta med kilometerlånga sidor. (I Stockholms län bor vi två hundra trettio personer per kvadratkilometer.)

De fattiga saknar jord för ris, grönsaker. . . Det sägs att Java inte kan brukas mer intensivt. Det är en myt. Ett fåtal och staten planterar nya gummiträd som kräver jättearealer. Rågummi är en god affär när oljan och syntetgummit blir dyrare. Och för staten är

exportinkomster och bättre kontroll över produktionen på landsbygden viktigare än att maten och jobben räcker. I det läget batar det föga att gummifabriken är så arbetskraftsintensiv att till och med stämplarna "made in Indonesia" målas för hand.

I huvudbyn försvinner grönskan. Plåtskjulen tar över. På marknaden finns mest massproducerade varor från Asiens nya industrizoner. Medan hantverket dör växer sophögarna. Plast och plåt brinner dåligt.

I småbyarna omkring är träden kvar. Men bakom kvinnor som vaskar vid flodkanten smattrar japanska motorcyklar. De väntar på bambufärjorna, som stakas för hand.

Texten på exportpaketet ser rationellt stämplat ut — men den är omsorgsfullt målad för hand. Ändå räcker inte jobben.

Även i det "mest konservativa muslimska nästet" drar moderniseringen in. Gamle byledaren har byggt bungalow med egen moské och köpt ny riskvarn.

På utvecklingscentrets väl av-

skärnade veranda försöker vi förstå. Men varmen och dofterna från köket blir övermäktiga. Vi går för att skopa vatten över oss.

Hans och Greta Varg

INDONESISK RESA/6

PÅ SLAK LINA

Dagens studenter hade knappt börjat skolan då militären tog över. Kan äldre akademiker hålla ut, föra erfarenheter vidare?

Den indonesiska historietraditionen är muntlig. Historikern behöver arkiv för att känna sig vetenskaplig. Indonesieforskare ska helst sitta i Holland. Där läser de vad den koloniala överheten noterat om folket och förbannat efterträdarna som är dåliga på att föra diarier och arkiverar ännu sämre. Indonesiens historia efter självständigheten saknas i källorna och kan alltså inte skrivas. Künskapen om de anti-imperialistiska åren förträngs dessutom av regimen.

I en sådan situation och i ett sådant sällskap blir de få som ändå försöker skriva historia med vetenskaplig integritet i behåll närmast dissidenter.

Knappt styrfart

Inte bara historievetskapen hålls stramt. Många akademiker ondgör sig över regimen i allmänhet och dess klåfingrighet i synnerhet. Men samtidigt studerar de t ex politiska processer på landsbygden med omåttlig förtröstan till malplacerade amerikanska metoder. En del detaljstudier har visserligen intressanta uppgifter. (Olämpliga resultat kan ju bli a skyllas på egenheter i ett mindre område.) Bra undersökningar med översikt och generaliseringar är däremot sällsynta.

Universiteten har knappt styrfart. På en akademisk konferens t ex ber ordföranden deltagarna avgöra hur man ska skriva slutrapport. Majoriteten tycker att

pappershögarna som finns är nog. Det går ju inte, kvider ordföranden. Vi måste visa att vi tjänar samhället. Men majoriteten förstår inte att den bör ta ett demokratiskt beslut om att göra som regimen förväntar sig. Så till sist ger ordföranden att då skriver han väl en rapport själv då, på samligas vägnar, punkt.

När mörkret fallit frödas istället den politiska historien, skämtet. Spött och spe haglat över regimen. Väl placerade akademiker med viss integritet berättar "studenternas historier".

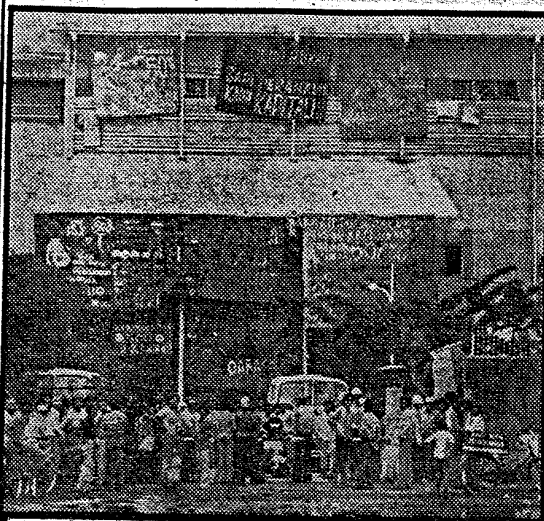
Vad ska de göra?

De väl placerade balanserar på slak lina, men har ofta ett socialt och ekonomiskt säkerhetsnät under. Förut hade många sina sympatier hos det västvänliga "socialistpartiet", som hjälpte till att krossa Sukarno och kommunisterna. Sedan fick de en hop byråkrater och militärer över sig. Så nu vet de inte på vilket ben de ska stå. Statliga satsningar skyr de t ex naturligt nog som pesten. Kollegerna på de yttre öarna har alltid varit emot centralmakten och högfärdiga javaneser. Även de kristna kan hålla sig för skratt, av rädsla för militanta muslimer. Och kommunister och vänsternationalister är inspärrade eller i varje fall utspärrade från jobb som ger internationella kontakter.

I mörkret är alla katter grå. När det dagas tror vi nästan att vi sett början till en opposition. Men i ljuset spelar åter våra vänner enligt spelets regler, många med god utdelning. Har de något alternativ?

Hans och Greta Varg

INDONESISK RESA/7

Strejk på en fabrik intill Volvos anläggning - kanske genujnt facklig kamp, kanske en strejk som styrts av någon general som vill komma åt någon annan general...

Fångar i patriciervilla

Nu har vi tröttnat på Sheratons telefonautomater och väljer Jakarta President Hotel istället. I mondåna fåtöljer väntar vi på linjen och undrar vad massorna har att välja mellan.

För femton år sedan var vänsternationalisterna och kommunistpartiet (det största näst Sovjets och Kinas) ett alternativ. De är krossade. Nu spelar tillåtna fack och partier i en illa regisserad tragedi och på Öst-Timor pågår ett nytt folkmord. Men muslimerna då? undrar en osjälvisk lutheran. Nej, den största gruppen är pragmatisk och utan kraftfull centralledning, tvärt emot prästerna i Iran. Det finns visserligen ett annat förbund som är "fanatiskt" och effektivt styrt, men det är i minoritet. Båda grupperna saknar dessutom de jämlikhetsideal som satte det iranska folket i rörelse.

När vi utträttat telefonbehoven får vi istället för att möta några rester av det krossade alternativet. Vi lämnar taxin och promenerar sista biten men möts av militärpolis, parner och civilklädda agenter. Är det razzia på "vår" adress? Vi försöker passera oberörda. En lyxvilla med mottagning behöver tydligen beskyddas.

STREJKEN KAN VARA STYRD

När vi möter vår tänkare en bit bort säger han att repressionen inte är enda orsaken till att vänstern är svag. Han var en av de politiska fångar som hade tid att grunna på saken i åtskilliga år. Det är svårt att träffas. Det är ännu svårare att organisera. Men det är svårast att skapa en ny politisk linje. Inte blir det bättre av att regimen avskärmar oss från internationella kontakter. Och "socialister", som hjälpte till att installera militären, har fortfarande visst stöd från arbetarrörelsen i era länder.

tade, för att kunna ta över själv. (En t d överste Letief har nyligen bekräftat att han informerade Suharto.)

Vi avslutar samtalet med en annan generalsänka. Sedan åter vi på hotellet intill. Till höger finns presidentpalatset och arméhöghuset. Vid bordet mitt emot sitter en japansk affärsman. Till vänster skymtar President Hotel, med fler affärsmän. Här i kulisserna någonstans kommer nog stasmakten att falla sönder - innan vänstern kan bli ett alternativ igen.

Hans och Greta Varg

Men igår såg vi en strejk strax intill Volvos fabriker och fattigbönder börjar ju göra motstånd när de förlorar sin jord, säger vi. Det är bra, svarar han, men glöm inte att folk alltid har protesterat lokalt och att strejken kan vara styrd av en general som vill åt en annan.

På väg till en ny organisation för de politiska fångarna ser vi en skabbig källarlokal framför oss - inte en patriciervilla. I den magnifika vestibulen träffar vi dock en nyslåppt aktivist från Båru, fångön. Utan jobb men med familj och organisationens beskydd kan han sitta här och hjälpa frivillna kamrater som har det långt värre.

"SUHARTO LÅG BAKOM MORDEN"

Det är många som släpps nu. Regimen har svårt att framstå som riktigt legitim. Frågan om de politiska fångarna och deras "återanpassning" är numer en del av maktspelet på högsta nivå. Ankan efter arméchefen Yani, som mördades 1965, tillhör t ex organisationens beskyddare. Hon lär vara säker på att det inte var kommunisterna eller Sukarno som låg bakom mordet och kupperna -65 utan - president Suharto. Han var informerad. Han kunde ha förhindrat allt. Men han väntade.

INDONESISK RESA/8

Det berättas om presidenthus-trun att hon flög över Jakarta för att få distans till den årliga översvämningen och frågade piloten vad hon kunde göra för att hjälpa det stackars folket. Ska jag slänga ut några miljoner rupiah? Nej, svarade piloten, om ni verkligen vill hjälpa dem bör ni slänga ut er själv.

Den indonesiska regimen kommer inte att hoppa självmant. Troligen störtar den istället. Vänstern är inget alternativ, ännu. Men en folkfront har nyligen bildats. Och allt fler rycker och sliter i reglagen. Experter och rådgivare stoppas på karriärstegen. De klagar över korruption, misskötsel. Muslimerna talar om moralen som inte finns och vädrar morgonluft. På de yttre öarna ser man sina råvaror försvinna via maktens centra på Java. Utländska kapitalister sliter som besatta för att förstå vilka affärspartners som är bäst placerade och vem i maktens inre cirkel som blir vinnande häst. Men, utmanarna slåss mest med varandra. Gudfadern kan söndra och härska ett tag till.

FÖR EFFEKTIVARE
STATSKAPITALISM

Även av andra skäl förlorar klanerna med politiskt överlevande ledare från frihetskriget (1945 års män) höjd. Nog låter det sympatiskt att läkarna mot fickpengar måste tjänstgöra i den allmänna hälsovården på förmiddagarna för att under eftermiddagarna få lov att tälja guld i privatpraktikerna. Men för utländska och inhemska

KRUT-
DURK

Detta är den åttonde och sista artikeln i pseudonymen Hans och Greta Vargs artikelserie från Indonesien. Tidigare artiklar var införda den 28 och 29 februari samt 3, 5, 6, 7 och 12 mars.

kapitalister med ambitioner är det inte alls skojigt med en byråkrati som gör att halva dagen går åt till samtal, förbindelser, mutor. De arbetar för en effektivare statskapitalism, som i Singapur eller Sydkorea. De saknar inte stöd, nationellt som internationellt.

Tills vidare kan dock regimen slå tillbaka med hjälp av oljan, andra råvaror och exportindustrialisering. Det är gångbar internationell muta, bekostar det politiska stöd som är till salu, räcker till för lite investeringar och ett liv i lyx.

Ekvationen kräver emellertid att de traditionella ledarna på landsbygden i utbyte mot fria händer kan fortsätta hålla folket i

schack.

Men ju mer kapitalismen, låt var underutvecklad, sprider sig desto fler fattiga proletariseras även om inte alla blir proletärer. De traditionella ledarna kan kanske fortfarande upprätthålla kontrollen över sina undersåtar men lär få det svårt med dem som ofrivilligt glider ur greppet, slås ut ur jordbruksproduktionen. På så vis håller ett politiskt och ideologiskt vakuum på att bildas. Repressionen hindrar dock att någon kan utnyttja detta, allra minst vänstern.

ÅDERFÖRKALKAD
MILITÄRLEDNING

Ekvationen kräver alltså också att militären förblir lojal.

Men militärledningen håller på att bli åderförcalkad. En ny generation tar över. De är mer militärer än affärsmän och politiker. De är nästan lika illa inskolade som nationalisterna då de tog över efter hölländarna. Troligen är det när frihetskrigets höggeneraler tacklar av som bågaren rinner över, motsättningarna börjar explodera och regimen faller sönder.

Fortfarande finns inte bara generaler utan också jeepar från frihetskriget. Chaufförerna röker klövercigaretter som luktar marijuana men sprider glöd omkring sig. Bensintanken har ersatts av en plastdunk till höger om växelspaken. Tyvärr är det vanligt folk som färdas i krutdurkarna. Frihetskrigets generaler åker luftkonditionerade Volvo.

Hans och Greta Varg